figuru. Seši unutrašnjeg korita javljaju se pobuđeni vjetrom i čisti, i to kraći periodi pod utjecajem bure iz Bakarca. Periodi oko 1^{m} imaju se svoditi na osciliranje unutrašnjeg korita okomito na os, pobuđeno vjetrom, a ove oscilacije podliježu jakoj amortizaciji.

U Zagrebu, 20. prosinca 1936.

Dr. Josip Goldberg
opservator

Karlo Kempni
asistent

Bersini pjevači pučkih popjevaka u Dalmaciji

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti povjerila mi je već prije nekoliko godina redakciju Bersine zbirke dalmatinskih pučkih popjevaka, jer je odlučila izdati je u svojim publikacijama. Pok. Vladimir Bersa nije dospio napisati uvod u tu svoju zbirku, da u njemu prikaže metodu svoga sabiralačkog rada, pa je taj posao sada zapao redaktora.

Da se zadovolje principi moderne melografije, trebalo je sastaviti popis svih pjevača, koji su pjevali Bersi, i u tom popisu zabilježiti o svakom pjevaču bar ove podatke: godina i mjesto rođenja; ime njegovih roditelja i zavičaj njihov; zanimanje njegovo; da li je pjevač učio škole, da li je bio vojnik i da li je mnogo i kuda je sve putovao. Svi ti podaci omogućuju utvrđivanje važne činjenice o izvoru dotično o mjestu postanka zapisanog napjeva pučke popijevke. Istom se po njima može utvrditi, da li je ta popijevka nastala u mjestu ili kraju, u kojemu je i zapisana, ili je prenesena iz drugoga kraja ili mjesta.

Zato sam odmah pri preuzimanju redakcije Bersine zbirke sastavio popis pjevača i mjesta, u kojima je Bersa po njihovu pjevanju zapisivao pučke popijevke — i obratio se župnim uredima tih mjesta s molbom, da o tim pjevačima pošalju prije spomenute podatke. Toj se molbi odazvali neki župni uredi, ali ne svi. Zato sam odlučio da sam saberem podatke o tim pjevačima prigodom etnografskih istraživanja, koja sam mogao preduzimati kao nekadašnji upravnik Etnografskog muzeja. Da taj rad ubrzam, s novčanom pomoći Akademije pošao sam mjeseca kolovoza o. g. u Dalmaciju.

Bersina zbirka sadržava popijevke iz raznih, dosta udaljenih kraljeva Dalmacije, sjeverne, srednje i južne. Meni su nedostajali podaci najvećma iz Kaštela, Splita, otoka Hvara i okoline Šibenika, pa iz nekih mjesta dubrovačkog područja. Ovaj put sam se morao ograničiti na dva kraja: na okolinu Splita i Kaštela, pa na grad i okolinu Šibenika, a s otoka Murtera dobio sam pismene podatke još za vrijeme svoga boravka u Šibeniku. Znao sam, da ću u gradovima i većim mjestima imati više posla i teže pronaći pjevače, koji su prije trideset godina (Bersini su zapisi iz god. 1906. i 1907.) pjevali zapisane popijevke, dok će se to u selima i manjim mjestima uvijek brže i lakše učiniti.

Pošao sam na put 11. kolovoza i ustavio se najprije u Kaštelima, gdje sam se zadržao šest dana. Odande sam otišao u Split, gdje sam bio dva dana, a jedan dan proboravio na Solinskom Polju. Napokon sam radio u Šibeniku dva dana. U Zagreb sam se vratio 22. kolovoza o. g.

U Kaštelima sam našao većinu pjevača još na životu; nekoliko Bersinih pjevača iz Kaštela otselilo se, pa sam ih posjetio kasnije u Splitu. Podatke o onima, koji su umrli, valjalo je dobiti od ljudi, koji su ih za života poznavali, i provjeriti u dotičnom župnom uredu.

Sa svakim sam od živih pjevača razgovarao, a u najviše slučajeva pošlo mi je za rukom i skloniti pjevače, da iznova zapjevaju one popijevke, što su ih nekada pjevali Bersi. Ispitivao sam ih i o tome, kako je Bersa radio.

Zapisi su Bersini vazda ispravni melografski i ritmijski, a i u pogledu oznake fraziranja. Ispravljao ih nisam, već sam svaku promjenu posebno zapisao kao varijantu. Te i takove varijante mogle su nastati razvitkom kroz minulih trideset godina ne samo kod samoga pjevača, koji je Bersi pjevao, nego još, u većoj mjeri, kod onih popjevaka, kojih se sam pjevač više nije sjećao, pa sam ih zapisivao prema pjevanju drugih pjevača. Osim zapisa melodije kontrolirao sam i zapis teksta, pa se i tu pokazalo, da je Bersa postupao oprezno, ali mu je ipak izmakla koja ta sitnica lokalnog govora, ukoliko i tu ne valja gledati na varijante nastale prenošenjem od usta do usta. Neke sam zapise tekstova kompletirao po kazivanju istoga pjevača, dotično po kazivanju drugih.

Što se tiče metode Bersina rada, utvrdio sam ovo: Bersa je redovno slušao cijelu popijevku (ili veći njezin dio), pa je tek onda, kada je čitav napjev upamtio, napisao slušanjem naučenu melodiju, a poslije je još kontrolirao pjevajući svoj zapis pred

pjevačima. Zapisivanje mu je obično glatko polazilo za rukom — naročito kod gradskih popjevaka, koje su najviše u izgrađenom dur-tonalitetu (rjeđe su one u starocrkvenim tonusima; sve se to dakako tiče upravo ovih gradskih popjevaka, koje čine veći dio Bersine zbirke). Mogao sam to utvrditi zbog toga, što mi je udova, gđa. Bersa stavila na raspolaganje originalne sveščiće Bersinih zapisa (ispisane olovkom); u njima su rijetke korekture, samo je oznaka takta poslije provedena, kada je Bersa svoje zapise prepisivao za zbirku, koju je Akademija od udove otkupila za svoja izdanja (tu su zapisi ispisani tintom).

Iskoristio sam priliku, pa sam osim ispitivanja Bersinih zapisa tragao i za drugim starijim popjevkama i sâm načinio veći broj novih zapisa, kojima ću Bersinu zbirku dopuniti.

Šteta je, što Bersa nije s više pomnje birao ličnosti svojih pjevača. Razabrao sam, da je najvolio odabirati ljude, koji su se već odmaknuli svojim načinom života od seoskoga ili bili čak i obrazovani. Oni su te popijevke znali dobro, Bersa ih je mogao eventualno i prekidati za vrijeme pjevanja, da ih ne smete; no oni nisu prvotni pjevači, pa je prema tome najveći dio Bersinih zapisa ušao u zbirku iz druge ruke.

Pošlo mi je za rukom iznaći u spomenutim mjestima sve pjevače, osim jedne pjevačice u Šibeniku. Nisam mogao utvrditi ni to, zašto je ta žena navela lažno ime. Bersa zacijelo nije svijesno zapisao krivi podatak.

U Šibeniku sam zapisao veći broj novih zapisa, što su mi ih pjevali pučani, težaci, koji su članovi šibenskog pjevačkog društva »Kolo«. Kao kuriozitet spominjem, da u Šibeniku pjevaju tekst popijevke »Predivo je prela« (što ju je komponirao Lisinski) po vlastitom napjevu (zapravo sam 2 varijante toga napjeva zapisao) u neobično zanimljivom homofonom četvoroglasnom stavku, koji se ističe paralelnim pomicanjem svih dionica u punim akordima osobito na prijelazu iz 4. u 5. ljestvičnu stupku.

Ta činjenica objašnjava u mnogočemu postanak dalmatinskih pučkih popjevaka, naročito izgrađenu strofnu formu njihovu sa pravilno raspoređenim rimama. Svakako pjesnik i kompozitor takovih popjevaka nisu ista osoba, kako je to redovno kod seoskih pučkih popjevaka.

U Zagrebu, 20. listopada 1936.

Dr. Božidar Širola